

ЕКОНОМІКО-СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Тези доповідей
VI Міжнародної науково-практичної конференції
(9–10 травня 2024 року, м. Львів)

За загальною редакцією
Наталії ПАВЛЕНЧИК

Львів
ЛДУФК ім. Івана Боберського
2024

ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МІКРОПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Світлана Яців

кандидат економічних наук, доцент

*Львівський національний університет
природокористування (Україна)*

Згідно з визначенням, наведеним у Господарському кодексі України, до суб'єктів мікропідприємництва належать фізичні особи-підприємці і юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми й форми власності, в яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб і річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро [1]. Ідеться про найменшу за розмірами, наймасовішу за кількістю суб'єктів категорію суб'єктів підприємницької діяльності, які відіграють надзвичайно важливу роль у соціально-економічному розвитку країни.

Економічна значущість суб'єктів мікропідприємництва визначається тим, що в багатьох галузях і сферах економіки вони є основними виробниками продукції та надавачами послуг. Особливо помітною є їхня діяльність у сфері роздрібної торгівлі з надання населенню широкого спектра послуг. Ключова соціальна роль мікропідприємств і фізичних осіб-підприємців полягає в тому, що вони створюють велику кількість робочих місць (див. табл.). Власники мікробізнесу формують середній клас, який надає стабільності суспільству.

Суб'єкти мікропідприємництва відзначаються гнучкістю виробничої структури, високою адаптацією до потреб ринку. Їм притаманна орієнтованість на локальні ринки, індивідуальні запити споживачів. Як і економіка країни загалом, під час війни мікробізнес зазнав значних втрат. Однак у зоні активних бойових дій працюють здебільшого лише суб'єкти мікропідприємництва, забезпечуючи базові економічні умови для виживання населення [3].

Діяльність суб'єктів мікропідприємництва в Україні*

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 р.,%, +/- п.
Кількість суб'єктів мікро підприємництва, тис. од.: мікропідприємств	307,9	304,7	206,2	67,0
фізичних осіб – підприємців	1591,0	1576,2	1465,3	92,1
Кількість зайнятих у суб'єктах мікропідприємництва, тис. осіб	3099,5	2137,4	2583,5	83,4
у т.ч. у мікропідприємствах	721,7	777,1	583,6	80,9
у фізичних осіб – підприємців	2377,8	2350,3	1999,9	84,1
Частка зайнятих до загальної в усіх суб'єктах господарювання,%	34,7	35,0	34,4	- 0,3 п.
Обсяг реалізованої продукції суб'єктами мікро підприємництва, млн грн	1652,0	2117,5	704,0	42,6
у т.ч. у мікропідприємствами	704,9	826,3	672,9	95,5
фізичними особами – підприємцями	947,1	1291,9	31,2	3,3
Обсяг реалізованої продукції до загального за всіма суб'єктами господарювання,%	14,9	14,1	6,3	- 8,6 п.
Витрати на оплату праці на одного найманого працівника, тис. грн: у мікропідприємствах	69,2	70,9	81,6	117,9
у фізичних осіб-підприємців	21,2	22,8	17,9	84,4
Рівень рентабельності операційної діяльності мікропідприємств,%	1,1	12,0	- 7,0	- 8,1 п.

Примітка* Джерело: [2].

У 2022 році, як порівняти з попереднім, кількість суб'єктів мікропідприємництва – фізичних осіб – підприємців в Україні зменшилася на 7% (для порівняння, інших мікропідприємств – на третину). Однак відображені у звітності обсяги реалізованої ФОП продукції скоротилися в десятки разів. Це пов'язано з тим, що з 1 квітня 2022 року значна частина ФОП отримала право не сплачувати єдиний соціальний внесок та, відповідно, декларувати свої доходи. З 1 серпня 2023 року цю норму відмінено, що має важливе соціальне значення, оскільки період несплати ЄСВ не зараховується до страхового стажу підприємців.

Іншою проблемою соціального характеру, пов'язаною з діяльністю суб'єктів мікропідприємництва, є низький рівень оплати праці найманих працівників. Певною мірою його можна пояснити неповною зайнятістю цих працівників. Та відомою є й практика участі мікропідприємців у так званих «сірих схемах» економічних операцій.

За сукупністю чинних у 2022 році мікропідприємств України рівень рентабельності їх операційної діяльності вимірювався від'ємним показником та був значно нижчим за аналогічні усереднені показники більших за розмірами суб'єктів господарювання. Відомою є й висока потреба суб'єктів мікропідприємництва у кредитах для фінансування своєї діяльності. За цих обставин налагодження ефективної системи кредитування мікропідприємств є критично важливим інструментом забезпечення їх життєдіяльності. На розв'язання цього питання спрямована державна програма «Доступні кредити 5–7 – 9%».

На розвиток мікробізнесу спрямована грантова підтримка соціально значущих проєктів, які ініціювали відповідні суб'єкти. Існує кілька державних програм надання грантів на відкриття бізнесу ветеранам і членам їхніх сімей. Грантова підтримка мікропідприємців можлива й у межах проєктів міжнародної допомоги, програм, ухвалених на регіональному рівні.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України: Закон від 16.01.2003 № 436-IV (зі змінами): станом на 08.03.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. Діяльність підприємств. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Продан О. Дефіцит фахівців, проблеми з оформленням документів – як малий бізнес виживає під час війни? Українське радіо. 2023. URL: <https://ukr.radio/news.html?newsID=102122>.